

Měl jsem v úmyslu napsat pro tento sborník článek s názvem Editorovo peklo, článek o tom, co zažívám od chvíle, kdy jsem si vzal do hlavy, že by se měly vydat Vančurovy práce pro film: povídky, synopse, scénáře, věci dokončené i fragmenty. Chtěl jsem to napsat tak, aby v tom článku byl vděk Rudolfu Havlovi za průkopnickou edici Olbrachtovy Marijky nevěrnice a taky zmínka o tom, jaká smůla provází bibliografické záznamy toho otisku; jak ve svazku Pryč s legendami (1961) je odkaz k Novému životu 1953 místo 1954 (na str. 323 a znovu 325), jak Luboš Bartošek ve své Desáté múze Vladislava Vančury (teoreticky 1973) píše sice správně Nový život 1954, ale mylně strany 346-361 (místo 246-261) - a jak jsem ten mylný stránkový údaj od Bartoška převzal do svého Vladislava Vančury (1978, str. 339), ačkoli příslušné číslo Nového života 1954 mám doma a bral jsem je při psaní monografie nesčíslněkrát do ruky. Chtěl jsem si teď zopakovat, jak postupoval Havel "editorovým peklem" vydávání filmových předloh, a sáhl jsem po knize Pryč s legendami. Tam jsem se dočetl:

"Ve filmových scénářích neuvádíme technické pokyny, které jsou v rukopise, a spojujeme text do odstavců tak, jak je o tom podrobně psáno v poznámce k prvnímu otištění Marijky nevěrnice (Nový život 1953)."

V Novém životě 1953 Marijka nebyla, ani v obsahu, a-

ni v kteémkoli čísle. Podle Bartoška (a sebe) jsem šel tedy do Nového života 1954 na stránku 346 - a našel tam prostředek článku Antonína Trýba Mezi city a rozumem. Protože mi u Nového života 1954 chybí sumární obsah celého ročníku, nezbylo než zase si zalistovat. Až už jsem byl i já "mezi city a rozumem", našel jsem Marijku na stránce 246 a pochopil jsem, že literární předlohy k filmům nemají literaturu v lásce a před editory (kteří naopak mají k literatuře milenecký vztah) se důmyslně a žárlivě skrývají, a kde mohou, vyvedou je aprílem a vůbec jim vyvádějí psí kusy, aby dokázaly, že film je film a literatura že je na film krátká.

Chtěl jsem psát o vydávání literárních předloh k filmům jako o desátém nejsvíravějším pekelném kruhu, o jakém neměl ani Dante ponětí (když desátá múza, proč ne desátý kruh pekla?), ale vzpomněl jsem si na cosi obyčejnějšího, na to, jak jsem až u Rudolfa Havla, totiž v jedné jeho ediční poznámce došel rozhršení.

Když se roku 1959 vydával v Olomouci Johnův Výbušný zlotvor, dostal jsem se jako odpovědný redaktor té knihy do zlé situace. Tiskárna si vynutila, aby na šesti místech byly zataženy odstavce. Tehdy se ještě věřilo, že stránka nesmí začínat neúplným posledním řádkem odstavce; že to z typograficky estetických důvodů nejde a že v zájmu tohoto zákona je nutno obětovat meziodstavcový předěl.

Marně jsem prosil i zuřil, marně jsem dokazoval, že text je co do členění na odstavce nedotknutelný, marně jsem se zapřísahal všemi možnými vědomostmi z Králíkova

edičního semináře, v přerovské tiskárně byli neoblomní a dostal jsem na vybranou: buďte se přetékající stránky ukrátí o přebývajících neúplný řádek zatažením některého odstavce, anebo knížka prostě nevyjde.

Už tehdy si polygrafie osvojovala umění diktatury, proti níž editor nic nezmůže.

Podarilo se mi sice prosadit do knihy pět řádek o zániku zmíněných meziodstavcových předělů "z typografických důvodů", ale připadal jsem si jako zbabělec, že jsem těm důvodům ustoupil. Zdálo se mi, že jsem zradil základní povinnost neochvějně péče o text. Nač bdít nad každou čárečkou, bouřilo se všechno ve mně, když mnohem závažnější věci člověk meuhájí.

Potom se mi dostalo do ruky Havlovo vydání Vančurova Posledního soudu (z Československého spisovatele 1958) - a tam jsem se na stránce 169 dočetl v ediční poznámce:

Str. 92, ř. 6: Větou Byl obvázán... začínal nový odstavec, který byl z technických důvodů zrušen.

Ta poznámka mne osvobodila. Tak vída, ani Rudolf Havel, jméno mezi editory, vydavatel, podle jehož edic a edičních poznámek jsem se učil vždycky znovu, jak se taková poznámka píše a edice připravuje, ani veliké nakladatelství v Praze nezmohli nic proti velmocí zlomoci typografie.

Cítil jsem se podmíněčně osvobozený, ale taky hořce poučený, jak nevděčná a zlá je drina editorská; jak je editor člověk malý proti vkusu a řemeslu typografů a jak je důležité to aspoň nesmlčet.

Každá historka má ovšem mít svou pointu. Tahle má dvě a obě jsou ironické.

První pointu obstaral vývoj, nezadržitelný rozmach racionalizace v tiskárnách. Neúplné poslední řádky odstavce na začátku stránky jsou dnes běžné. Nezvítězila úcta k textu, k hraničním odstavcům a k takovým podobným věcem, které trápí editory; zvítězily ohledy hospodářské, snaha podniků snížit počet korektur na minimum.

Druhá pointa záleží v tom, že na zmíněné stránce 92, řádek 6, není žádná věta Byl obvázan...

Možná je někde jinde v okolí, ale možná se v té ediční poznámce objevila jen proto, aby mne trochu utěšila, aby přiložila fáč na ránu ("byl obvázan...") a aby mi dala na srozuměnou, že být editorem není žádná legrace, když v tiskárnách ~~začnou řídit tiskařští šotci~~
meji dobrý den.

M i l a n B l a h y n k a